

***Volný pohyb osob na vnitřním
trhu EU***

OD PRACOVNÍKŮ K OBČANŮM

Osoby ekonomicky činné

Pravidla pro pohyb a pobyt

okruh 20 - 2024

Volný pohyb osob jako
ekonomická svoboda
(do Maastrichtu i po něm)

Volný pohyb osob (pracovníků) v EHS (ekonomická svoboda jako součást společného trhu)

Původně (tj. do počátku 90. let): ekonomická svoboda

- pravidla pro volný
 - pohyb (krátkodobý – turistika bez víz) a
 - **pohyb/pobyt** (delší pobyt nebo přestěhování možné pouze za účelem ekonomické aktivity v jiném členském státě)

Volný pohyb pracovníků

Zahrnuje tato práva (demonstrativní výčet):

- opuštění svého státu
- vstup a pobyt na území jiného členského státu
- právo ucházet se o zaměstnání, být zaměstnán, pobírat důchod atd. – **vše za stejných podmínek jako domácí občané** (= **zákaz diskriminace podle státní příslušnosti = asimilační režim**)

Rakousko – dětské přídavky

Diskriminace zahraničních pracovníků?

(jen pro zajímavost)

- **Evropská komise zažalovala Rakousko u Soudního dvora EU kvůli takzvané indexaci přídavek na děti pracujících cizinců. Podle ní je opatření diskriminační a v rozporu s unijním právem.**
- Rakousko od 1. ledna 2019 snížilo přídavky na děti lidí z jiných zemí Evropské unie, kteří sice v Rakousku pracují, ale jejich potomci žijí ve vlasti. Na základě indexace přídavky odpovídají životním nákladům v zemích jejich původu. Výsledkem je především to, že pracovníci z chudších členských zemí včetně Česka či Slovenska dostávají na své děti žijící doma méně peněz, zatímco zaměstnanci z bohatších zemí naopak více.
- Unijní soud se případem zabýval v roce 2020, kdy se na něj obrátil s dotazem ohledně slučitelnosti s unijním právem finanční soud v Rakousku. Ten tak učinil na základě stížnosti české pendlerky, které krácení krácení přídavek postihlo (řízení o předběžné otázce – čl. 267 SFEU)
- Také žaloba Komise – Rakousko ustoupilo.

Volný pohyb pracovníků – čl. 45 SFEU

- 1. Je zajištěn volný pohyb pracovníků v Unii.
- 2. Volný pohyb pracovníků zahrnuje **odstranění jakékoli diskriminace mezi pracovníky členských států na základě státní příslušnosti**, pokud jde o zaměstnávání, odměnu za práci a jiné pracovní podmínky.
- 3. S výhradou omezení odůvodněných **veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností a ochranou zdraví** zahrnuje právo:
 - a) ucházet se o skutečně nabízená pracovní místa;
 - b) pohybovat se za tím účelem volně na území členských států;
 - c) pobývat v některém z členských států za účelem výkonu zaměstnání v souladu s právními a správními předpisy, jež upravují zaměstnávání vlastních státních příslušníků;
 - d) zůstat na území členského státu po skončení zaměstnání za podmínek, které budou předmětem nařízení vydaných Komisí.
- **4. Tento článek se nepoužije pro zaměstnání ve veřejné správě.**

Nárok na sociální dávky v EU

- **Základní pravidlo: sociální zabezpečení občanů se odvíjí od země, ve které občan **pracuje a odvádí sociální pojištění.****
- **občanství a bydliště nehraje roli**
- **týká se to především dávek:**
 - v nemoci
 - v mateřství a rovnocenné otcovské dávky
 - v invaliditě
 - ve stáří
 - při pracovních úrazech a nemocech z povolání
 - v nezaměstnanosti (nikoli hned po příjezdu)
- **V zemi, kde se odvádí pojištění: asimilační režim (EU, EHP a Švýcarsko)**

Volný pohyb dalších osob ekonomicky činných

- podnikatelé, živnostníci, advokáti, umělci apod.
- platí **stejný režim**, tj. **zákaz diskriminace podle státní příslušnosti**
- sociální dávky: jako u pracovníků

Volný pohyb osob v EHS (EU) obecně – výjimky (platí stále)

1. Odmítnutí vstupu na své území, vyhoštění:

- ohrožení veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti
- ohrožení zdraví vlastního obyvatelstva (covid) (*viz dále*)

2. Odmítnutí vykonávat zaměstnání:

- **zaměstnání ve veřejné správě s možným podílem na výkonu státní moci (*viz dále*)**

3. Odmítnutí pobytu nad 3 měsíce u jiných osob než pracovníků:

- nedostatek finančních zdrojů (živobytí)
- nedostatek nemocenského pojištění
- (*viz dále podrobněji*)

Blíže k bodu 1: omezení práva vstupu a práva pobytu

- výjimky:
 - ohrožení **veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti**
 - ohrožení **zdraví** vlastního obyvatelstva
- záleží na osobním chování dotyčné osoby (Van Duyn 41/74)
- skutečné, aktuální a závažné ohrožení zájmu
- veřejné zdraví: nemoci s epidemickým potenciálem, nakažlivé nemoci, pokud chránění i domácí

Blíže k bodu 2: Speciální výjimka pro všechny kategorie ekonomicky činných osob – odmítnutí zaměstnání

Čl. 45 odst. 4 SFEU: **4. Tento článek se nepoužije pro zaměstnání ve veřejné správě.**

Čl. 51: Ustanovení této kapitoly (služby) se nevztahují na činnosti, které jsou v příslušném členském státě spjaty, i když jen příležitostně, s výkonem veřejné moci.

- pojem veřejná správa – v čl. 45 chybí definice, je v rozsudku Lawrie-Blum
- **možný podíl na výkonu veřejné moci**
- lze takto vyloučit cizince a není to diskriminace
- restriktivní výklad !

Pokračování k odmítnutí zaměstnání: Restriktivní výklad výjimky – příklady (četná judikatura)

- Považuje se za výkon veřejné správy:
 - soudci, státní zástupci,
 - nejvyšší státní úředníci (ministři, náměstci, vedoucí státních orgánů)
 - příslušníci ozbrojených sborů (policie, armáda)
 - zpravodajské služby
 - diplomaté
 - jiní státní úředníci pověřeni výkonem nebo kontrolou dodržování práva
- Nepovažuje se za výkon veřejné správy:
 - personál státních a veřejných škol, nemocnic apod.
 - personál státních drah a jiných státních dopravních společností

- To, co bylo doted' uvedeno o ekonomické svobodě, platí stále
- Navíc: od počátku 90. let je svoboda pohybu a pobytu osob rozšířena na všechny občany členských států EU, nejen ekonomicky činné

Bližší podmínky pro pohyb a pobyt občanů EU v Unii

Občanství EU (od 1993)

- Maastrichtská smlouva o EU 1992/1993
- **doplňuje (nenahrazuje) státní občanství**
- žádné povinnosti
- **práva:**
 - volný pohyb a pobyt,
 - volební právo (EP, místní zastupitelstva)
 - petice, stížnosti ombudsmanovi
 - diplomatická a konzulární ochrana

Režim pohybu a pobytu - 1

- směrnice 2004/38
- sjednocená úprava pro všechny občany EU a rodinné příslušníky
- **vstup na území členského státu**
- **pobyt do 3 měsíců**
- **pobyt nad 3 měsíce**
- **trvalý pobyt (nad 5 let)**

Režim pohybu a pobytu - 2

Vstup na území členského státu

- výjimky (zůstaly stejné):
 - ohrožení **veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti**
 - ohrožení **zdraví** vlastního obyvatelstva
- doklady:
 - občané EU: průkaz totožnosti
 - rodinní příslušníci ze třetích zemí: pas (+ vízum)
 - nárok na získání víza

Režim pohybu a pobytu - 3

Pobyt do 3 měsíců

- bez formalit, bez podmínek

Pobyt nad 3 měsíce

- podmínky:
 - zaměstnání, podnikání, studium, dostatek prostředků, zdravotní pojištění – rodinní příslušníci (i cizinci ze 3. země)
(viz dále citace směrnice 2004/38)
- formality (na dobu určitou):
 - občan EU: osvědčení o registraci („povolení k pobytu“)
 - rodinný příslušník (i cizinec ze 3. země): pobytová karta

Režim pohybu a pobytu - 4

Právo trvalého pobytu

- vznik: legální pobyt 5 let bez většího přerušení
- dokumenty (na dobu neurčitou):
 - občan EU – doklad o trvalém pobytu
 - rodinný příslušník: karta trvalého pobytu

Režim pohybu a pobytu – **zákaz diskriminace podle státní příslušnosti** (připomenutí)

Ve všech oblastech působnosti Smlouvy o fungování EU:

zaručeno stejné zacházení jako vůči státním příslušníkům hostitelského státu

Vyhoštění občana EU

- z důvodu ochrany veřejného pořádku a veřejné bezpečnosti
- trvalý pobyt: jen zcela výjimečně
- *Donatella Calfa (C-348/96)* Automatické doživotní vyhoštění jako trestní sankce za obchod s drogami = překážka uplatňování základních svobod. Je třeba zvažovat tyto důsledky – **vyhoštění jen dočasné** podle závažnosti konkrétního činu
- zákaz pobytu: po 3 letech lze žádat o zrušení